

SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

EAS
Enterprise Estonia

Projekt „KODANIKEÜHENDUSTE HETKESEIS JA ARENGUPLAANID HARJUMAAL”

Uuringu aruanne

Mai 2009

Tallinn

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Tänapäevase kodanikuühenduse põhilised tugevused Harjumaal	5
2. Tänapäevase kodanikuühenduse põhilised probleemid	6
3. Võimalused organisatsiooni arendamiseks	7
4. Takistused organisatsiooni arendamisel	9
5. Tegevuskeskkonna mõju tegevusele	10
6. Koostöö	11
a) teiste ühendustega samas piirkonnas	11
b) teiste ühendustega piirkonnast väljaspool	11
c) koostöö kohalike omavalitsustega	12
d) erasektoriga	13
7. Ootused tugistruktuuridele	13
Kokkuvõtte	14

Sissejuhatus

Harju maakonnas on mittetulunduslikke organisatsioone rohkem kui terves ülejäänud Eestis kokku. Organisatsioonide näol on tegemist väga mitmekesiste ning erinevate kodanikuühiskonna esindajatega, kellel kõigil on erinevad probleemid ning nägemused arenguks.

Käesoleva uuringu eesmärgiks on aidata paremini aru saada, millises olukorras on piirkonnas tegutsevad ühendused täna ning millised on nende vajadused organisatsiooni arendamisel. Uuring võimaldab piirkonna ühendusi paremini tundma õppida pakkumaks neile maksimaalset tuge ning vajadustele vastavaid koolitusi ja nõustamist erinevate tugisüsteemide poolt (Kodukant Harjumaa, Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus jne).

Uuringu „Kodanikeühenduste hetkeseis ja arenguplaanid Harjumaal” käigus viidi läbi kaheksa intervjuud, milles osalesid 32 organisatsiooni esindajad üle Harjumaa. Lisaks läbiviidud suulistele grupiintervjuudele koguti täiendavalt taustainfot ka kirjalikult e-maili teel.

Intervjuudega uuriti vastuseid järgnevatele küsimustele:

- Millised on organisatsioonide põhilised tugevad küljed?
- Millised on mittetulundusühingute põhilised probleemid?
- Milliseid võimalusi nähakse organisatsiooni arenguks, mis toetab organisatsiooni arengut?
- Mis takistab organisatsiooni arengut/arenemist?
- Millist tuge vajavad organisatsioonid probleemide ning arengutakistuste lahendamisel?
- Milline on Harjumaa kui tegevuskeskkonna mõju organisatsiooni tegevusele? Millised on asukoha (sh. paiknemine konkreetses KOVis) mõju ühendusele?
- Kas ja kuidas toimub koostöö teiste MTÜde ning avaliku ja erasektoriga?
- Milline on koostöö hetkeseis MTÜ toetava tugistruktuuriga sh. maakondliku arenduskeskusega ja soovitusel/ootused edaspidiseks efektiivsemaks koostööks.

Igast vallast/linnast osales intervjuudes vähemalt üks organisatsioon. Ühenduste hulgas oli nii külaseltse, mis tegutsesid ühe konkreetse väikse piirkonna huvides kui ka suuremaid tervet Harju piirkonda teenindavaid organisatsioone.

Projekt sündis Kodukant Harjumaa ja Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse koostöös, Kohaliku Omaalgatuse Programmi finantsilisel toel. Intervjuud viidi läbi veebruaris ja märtsis Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse mittetulundusühenduste konsultantide poolt.

Järgnevatest peatükkides on kokkuvõtlikult äratoodud põhilised tulemused uuringu teemade kaupa.

1. Tänapäevase kodanikuühenduse põhilised tugevused Harjumaal

Uuringu käigus toodi välja väga erinevaid aspekte, mida ühendused peavad oma tugevusteks alates füüsiliselt ruumide olemasolust kuni aktiivsete inimesteni välja.

Läbivalt mainiti, et ühenduste kõige olulisem tugevus seisneb nende **aktiivsetes liikmetes** ning piirkonna/valdkonna ärksamate inimeste koondumises. Lisaks aktiivsetele ühenduse liikmetele leiti, et tegutsemistahtelised **juhatuse liikmed** on organisatsiooni jaoks eluliselt olulised ning **tahe** midagi just **koos ära teha** on vajalik, et sellest organisatsioonile tervikuna kasu oleks. Organisatsiooni jätkusuutlikkuse seisukohast toodi tugevusena välja ka **noorte kaasatus**.

Leiti, et mitmed aja jooksul omandatud ja kogutud **oskused ja teadmised** (kogemused ja oskused projektidega, teadlikkus rahastusvõimalustest jne.) mõjuvad organisatsioonile tugevdavalt ja aitavad ühingul edasi areneda. Samuti leiti tugevustena, et ühendustesse on koondunud **oma valdkonnas pädevad inimesed** ning lisaks on liikmeskonna hulgas esindatud väga palju **erinevaid kompetentse**.

Olulise tugevusena toodi välja, et organisatsioon on saavutanud oma sihtrühma hulgas piisava **tuntuse** ning **positiivse suhtumise**, mis omakorda näitab, et organisatsiooni usaldatakse ning tema tegevusi hinnatakse.

Organisatsioonid, kes tegutsesid pigem kitsas ja **konkreetses valdkonnas** nägid seda ka oma tugevusena, kuna nende fookus on selgem nii enda kui ka sihtrühma jaoks. Samuti leiti, et **ühise eesmärgi olemasolu ja teadvustamine** on organisatsiooni jaoks väga oluline ning edasiviiv jõud.

Tugevusena nähti ka **sihipärast ja järjepidevat tegutsemist**, mis on oluline nii ühenduse otsestele liikmetele kui ka sihtrühmale ning tõstab oluliselt organisatsiooni usaldusväarsust. Paljud juba tegutsenud ühendused on ajajooksul **jätkusuutlikkuse** saavutanud.

Väga sageli toodi organisatsiooni tugevuse ja ka võimalusena välja **häid suhteid kohaliku omavalitsusega**, mis taas kord näitab, et organisatsiooni usaldatakse. Häid suhteid kohaliku omavalitsusega mainisid enim juba mõnda aega tegutsenud ühendused, mis on ka arusaadav-ennast on jõutud juba tõestada.

Ühenduste tugevustena nähti ka ajajooksul väljakujunenud **traditsioonilisi üritusi**, mis on suutnud kogukonda ühendada ning tõsta korraldava organisatsiooni tuntust ja mainet piirkonnas.

Mitmed organisatsioonid tõid oma tugevustena välja ka **ruumide olemasolu**. Samal ajal, kui paljudel ühendustel ei ole võimalust ruumide rentimiseks, on see tegutseva organisatsiooni jaoks oluline näitaja. Suur osa ühendusi katavad ruumide rendi kulud läbi erinevate projektide, samas mitmete ühenduste puhul on omavalitsused olnud nõus tasuma kas ühenduse ruumide rendi ja/või kommunaalkulud, enim on sellist tuge just rahvamajade ja külaseltsimajade puhul.

2. Tänapäevase kodanikuühenduse põhilised probleemid

Paljud probleemid, mis ühendused välja tõid, on osaliselt seotud eelnevalt märgitud organisatsiooni tugevate külgedega ning on sama tunnuse teine külg.

Korduvalt toodi välja asjaolu, et organisatsiooni vedavate **inimeste ring on väike** (sageli ka vaid 1-2 entusiast), nende koormus ja vastutus on suur ning sellest tulenevalt inimesed väsivad ning kaotavad ka motivatsiooni ühenduse vedamiseks. See omakorda seab ohtu organisatsiooni järjepidevuse ja arengu. Sageli on probleemiks **passiivsed liikmed ning passiivne sihtrühm- inimeste kaasatus ja huvi on madal**.

Sageli ühenduste aktiivsete eestvedajate näol on tegemist inimestega, kes on aktiivsed ka paljudes muudes valdkondades, piisavalt **hõivatud** ning teevad seda tööd vabatahtlikus korras, mis ei võimalda põhjalikult pühenduda ühingu tööle.

Samuti tõid ühendused korduvalt välja olukorra, kus probleemiks on raamatupidaja puudumine, mistõttu ollakse hädas **organisatsiooni raamatupidamise korraldamisega**. Ühendused, kellel on liikmete hulgas inimene raamatupidamise oskustega või tegemist on suurema organisatsiooniga, kelle on võimalik raamatupidamist sisse osta, seda probleemi ei näinud, kuid ühendused, kellel need võimalused puuduvad, näevad seda olulise kitsaskohana.

Probleemina toodi välja **rahastuskeemide lünklikkust** (näiteks päästeseltside puhul), mis ei võimalda ühendustel oma tegevust stabiilselt arendada ning planeerida. **Projektipõhine rahastamine** ühendustes tekitab samasugust probleemi.

Probleemina toodi välja ka vahendite (alates arvutist kuni materjalide vedamiseks vajaliku väikebussini) ja ruumide puudumist. Nii nagu mitmed organisatsioonid märkisid oma tugevusena ruumide olemasolu, tõi ka sama palju ühendusi probleemina välja **ruumide ning kooskäimise koha puudumise**. Üheltpoolt on organisatsioonidel puudu kontoriruumid ning teisalt puuduvad kooskäimiskohad ühistegevuseks. Ruumide puudumine ühistegevuse läbiviimiseks on oluliseks takistuseks tugevama kogukonna tunde kujunemisel.

3. Võimalused organisatsiooni arendamiseks

Samal ajal, kui ühendused oskasid kergesti välja tuua oma organisatsioonide tugevad küljed ning probleemid jäädigi sageli hätta toomaks välja võimalusi oma organisatsiooni edasiseks arendamiseks.

Suurimat võimalust organisatsiooni arendamiseks nähti **enamate aktiivsete (kohalike) inimeste sh. noorte kaasamisel** ühenduse tegevusse, laiendamaks organisatsiooni teadmiste

ja suutlikkuse baasi. Samuti võimaldab rohkemate inimeste kaasamine jaotada töökoormust ning seeläbi ka vähendada eestvedajate läbipõlemist.

Kuigi paljudes ühendustest tehakse tööd niigi vabatahtlikkuse alusel ja töötasu saadakse konkreetsete projektide elluviimisel, siis suuremates organisatsioonid, kus on palgalise töötajad olemas, nähti organisatsiooni arendamiseks võimalust **vabatahtlike kaasamises**, kes abistaksid nii konkreetsete projektide puhul kui ka tuues uusi ja värskeid ideid ühenduse igapäeva tegevustesse.

Võimalust arenguks nähti ka suuremas **koostöös ja kogemuste vahetamises** teiste nii sama piirkonna kui ka piirkonnast väljaspool asuvate organisatsioonidega. Senini toimub ühenduste vaheline koostöö pigem kaootiliselt ning leiti, et seda ei ole piisavalt.

Uute teenuste arendamises nähti võimalust organisatsiooni arenguks, kuid sageli takistuseks sellel puhul materiaalsete vahendite soetamine, et teenust saaks üldse pakkuma hakata.

Erinevate ürituste sh. traditsiooniliste ürituste korraldamine on võimalus harjutada inimesi koos käima ja ühiselt tegutsema, kuid oluline on jälgida

Organisatsiooni arendamiseks nähti võimalust ka läbi **kooskäimise koha loomise**, mis võimaldaks inimestel koos tegutseda ning mõjuks seeläbi ka kogukonnale aktiveerivalt. Kooskäimise kohana nähti nii ühist külalõkkeplatsi kui ka seltsimaja, vastavalt küla suurusele ja vajadustele.

Mitmed ühendused tõid probleemina välja olukorra, kus puudu on tegevuseks vajalikke vahendeid. Lahendusena leiti, et nn. „**varaaid**” **süsteemi** rakendamine ühe piirkonna ühenduste puhul võiks avaldada positiivset mõju. Varaaidad toimivad täna noorte ühenduste vahel ning on ennast igati õigustanud. Sama idee edasikandmine ühendustele laiemalt, võiks kasu tuua ka ühenduste arengule.

Ka organisatsiooni sümbolika loomisel nähti võimalust ühenduse arendamiseks. Ühine oma sümbolika üheltpoolt üheltpoolt liikmete ühtekuuluvustunnet ning teisalt avaldab positiivset mõju organisatsioonile mainekujunduslikust aspektist.

4. Takistused organisatsiooni arendamisel

Praegust majandusseisu silmas pidades peetigi üldjuhul **majanduslangust** üheks suuremaks ohuks ja takistuseks organisatsiooni arendamisel. Ühest küljest **väheneb tasuliste teenuste tarbimine** sihtrühma poolt (näitena toodi lapsehoiu teenus), teisalt vähenevad kohalike omavalitsuste võimalused ühendusi toetada nii tegevustoetuse kui projektidele **kaasfinantseeringute** näol. Eelnevast tulenevalt vähenevad ka võimalused teenuste, tegevuste ja seeläbi organisatsiooni arendamiseks.

Organisatsiooni arengut takistava tegurina nähti suuremate organisatsioonide puhul **töötajate vähesust** st. ühe inimesega ei jõua kõik plaane ja soove ellu viia. Samal ajal on ka väiksemate ühenduste puhul arengu takistajaks liiga väike hulk aktiivseid ja tegusaid inimesi, kes on nõus oma aega ja energiat ühendusesse panustama.

Nagu probleemina toodi välja **passiivsed liikmed ja passiivne sihtrühm**, nähti seda samal ajal ka takistusena organisatsiooni arendamisel. Üleüldine **kodanikuaktiivsus** on siiski pigem **madal**.

Arengutakistusena toodi mitmel juhul välja **koha eripära** st. kui tegemist on nn. **magalapiirkonnaga**, kus inimesed ei ole harjunud ega huvitatud koos tegutsemisest, siis on keeruline ka ühendustel oma tegevusi ellu viia ja arendada ning inimesi kaasata.

5. Tegevuskeskkonna mõju tegevusele

Üldiselt leidsid vastajad, et asumine ja tegutsemine Harjumaal ei avalda nende tegevustele olulist rolli. Samas toodi välja mõned faktorid, kuidas tegevuskeskkond siiski mõningast mõju avaldada võib.

Harjumaal kui tegutsemispiirkonnal nähti üldjuhul positiivset mõju ka organisatsiooni tegevusele ja arengule, mitmetel erinevatel põhjustel:

- **Info liikumine** kiirem ja efektiivsem. Leiti, et tõenäoliselt on paljud Tallinna ja Harjumaal ühendused sageli infole mõnevõrra lähemal ning rohkem toimuvaga kursis. Seda nii läbi enamate seminaride ja koolituste, mis just siin piirkonnas toimuvad kui ka erinevate tugi-, eriala-, katuseorganisatsioonide asumisega Tallinnas.
- Piirkonnas toimub rohkelt erinevaid **koolitusi, sündmusi**, mis võimaldab ühendustel neist kergesti osa võtta ning seeläbi ka vajalikule infole lähedal olla.
- Suur sihtrühm võimaldab organisatsioonidel vajadusel pakkuda ka **spetsiifilisemaid teenuseid** kui mujal piirkondades, kus neile ei oleks piisavalt tarbijaid. Samuti toodi välja, et tänu sellele, et piirkonnas on palju elanikke, on saadud ka palju **tähelepanu ja heakskiitu** ühenduse poolt pakutavatele teenustele ja tegevustele ning teadmine organisatsioonist on laiemalt levinud.
- Tallinnas ja selle lähipiirkonnas tegutsevad ühendused tõid välja ka asjaolu, et kuna tegemist on üldjuhul keskmisest **suurema eelarvega kohalike omavalitsustega**, siis on ka ühenduste võimalused saada valla eelarvest vajalikku toetust suuremad.

Samal ajal toodi välja ka tegevuskeskkonna **piirava mõjuna** asjaolu, et mõningate rahastusfondide jaoks ei ole Harjumaal ja Tallinnas tegutsevad ühendused abikõlblikud taotlejad või on **omafinantseeringu nõue oluliselt suurem** kui teiste piirkondade ühendustele.

Samuti nähti probleemina, et paljud piirkonnad Harjumaal on pigem „**magalapiirkonnad**”, mille puhul inimesed töötavad ja tarbivad kõik teenused Tallinnas ning seetõttu kohapeal suurt midagi ei toimu.

6. Koostöö

a) teiste ühendustega samas piirkonnas

Suur osa intervjuudes osalenud ühendustes tõid välja, et reaalne koostöö teiste ühendustega on pigem väga kesine. Üheltpoolt põhjuseks asjaolu, et organisatsioonid on oma igapäevaste tegemistega piisavalt hõivatud ning ei leia inimressursse koostöö edendamiseks teiste ühendustega, teisalt on tegemist ka teadmatusena teistest organisatsioonidest.

Sagedasti on toimiva koostöö aluseks olnud head suhted **inimeste tasandil** ning sellest on edaspidi väljakujunenud tugevamad suhted organisatsioonide vahel. Samuti toodi välja, et kuna inimesed on aktiivsed mitmetes erinevates ühendustes, siis koostöö toimib just nende ühenduste vahel, kus **eestvedaja/ liige/liikmed on (osaliselt) kattuvad**.

b) teiste ühendustega piirkonnast väljaspool

Koostööd teiste ühendustega väljaspool oma põhilist tegutsemispiirkonda oluliselt ei toimu. Tehakse mõningatel juhtudel ühisüritusi teise valla ühendusega (enamasti külaselts) üksteisele, kuid järjepidevat ning tõhusat koostööd ei toimu.

Mõningatel juhtudele kuuluvad külaseltsid Kodukant Harjumaa liikmete hulka ning peavad antud ühendusega koostööd toetavaks ja arendavaks oma seltsi seisukohast.

Organisatsioonid, kelle tegevus on suunatud laiemale sihtgrupile, kui üks küla/vald, teevad ka enam koostööd erinevate katuse- ja valdkonnapõhiste organisatsioonidega.

Samal ajal kui ühendused hetkel oluliselt koostööd ei tee, nähti siiski selle järgi vajadust ning leiti, et see on oluline ka organisatsiooni arengu seisukohast.

c) kohalike omavalitsustega

Osalenud ühendused pidasid üldjuhul oma suhteid kohalike omavalitsustega suures osas heaks ning mitmetel juhtudel toodi välja vastastikune koostöö. Selleks, et kohalik omavalitsus näeks ühenduses partnerit, peab ühendus ennast tõestama ning selle nimel ka aktiivselt tööd tegema.

Seoseid kohalike omavalitsustega nähti põhiliselt neljas valdkonnas:

- **Omavalitsus tagab ühenduste projektidele kaasfinantseeringud**

Senini on ühendused saanud omavalitsuse poolset kaasfinantseeringut pigem kergesti ning on ka ühendusi, kes ütlevad, et kaasfinantseeringut saadi nii palju kui vaja oli ja küsiti.

Aasta 2009. kohapealt olid mitmed ühendused murelikud, kuna omavalitsuste võimalused kaasfinantseeringute tagamisel on oluliselt vähenenud.

- **Omavalitsus toetab ühendusi läbi teadmiste ja olemasolevate spetsialistide**

Ühendustel on võimalik küsida kohaliku omavalitsuse spetsialistide abi erinevates küsimustes, kuid kõige sagedasemini toodi välja konsultatsioonid ehitusspetsialistiga.

- **Ühenduse ja omavalitsuste jaoks olulisi tegevusi ja objekte kajastatakse omavalitsuse arengukavas**

Paljude ühenduste jaoks on oluline olnud kohaliku omavalitsuse poolne nõusolek kajastada olulisi tegevusi ja objekte ka omavalitsuse arengukavas, mis on ühenduste jaoks oluline rahastuse seisukohast erinevates fondides.

- **Ühenduse kulude katmine**

Mitmete ühenduste puhul katavad kohalikud omavalitsused ühenduse mingeid konkreetseid kulusid- ruumide rent, rahvamaja juhataja palk, kommunaalkulud, tegevustoetus vms.

Soovitusena märgiti, et regulaarsed (kasvõi kord aastas vaid) **kohtumised omavalitsuse esindajate ning ühenduste vahel** võiksid avaldada positiivset mõju omavahelisele koostööle ning ka teiste valdade praktika on näidanud nende kohtumiste efektiivsust ja positiivset mõju.

d) erasektoriga

Koostöö erasektoriga on tänaste ühenduste puhul pigem **vähem levinud ning süsteemitu**. Suurel osal ühendustest on kogemus toetuse küsimisega eraettevõtjatelt ning on jõutud järeldusele, et ettevõtjad on pigem nõus **toetama oma toodete/teenustega või ka läbi soodustuste**, kuid raha saamine on pigem keeruline. Organisatsioonide hulgas on olemas ka arusaam, et koostöö peaks olema **vastastikune** st. ka ühendused saavad ettevõtjatele midagi vastu pakkuda.

7. Ootused tugistruktuuridele

Üldjuhul olid enamik respondentidest rahul seniste tugistruktuuride poolt pakutavate teenustega, põhilised ootused olid järgnevad:

a) nõustamine rahastusvõimaluste leidmisel ning projektide kirjutamisel

Paljud ühendused on tänaseks juba kogenud projektikirjutajad, kuid ka sellisel juhul soovitakse kõrvalseisja hinnangut idee sobivusele konkreetsesse fondi ning samuti praktilist abi ja nõu projekti kirjutamise osas. Päris algajad vajavad esialgu palju julgustamist ning õpetusi/nõuandeid.

b) kogemuste ja heade näidete kogumine ja vahendamine

Heade kogemuste ja näidete kogumine ja vahendamine, et julgustada rohkemaid inimesi aktiivsusele ning seeläbi samal ajal tunnustada ka tegutsejaid oli samuti üks olulistest ootustest. Ka oleks abiks ülevaade osadest piirkonnas toimuvatest projektidest koos analüüsiga, mis konkreetse projekti puhul oli hästi tehtud, mis oleks võinud paremini olla jne. Lisaks ka heakskiitu mittesaanud projektide puhul võiks välja tuua analüüsina põhjused, miks toetust ei ole saadud.

c) info jagamine ühenduste poolt korraldatavatest sündmustest, koolitustest

Ühendused korraldavad palju erinevaid üritusi, koolitusi, laatasid jne. Sageli puudub endal aga võimalus infot toimuvast piisavalt paljudele levitada ning siinkohal oleks abiks erinevad infolistid nagu näiteks Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse või Kodukant Harjumaa listid.

d) raamatupidaja/raamatupidamise alane nõuandekeskus Harjumaa ühendustele

Mitmed ühendused nägid vajadust inimese järele, kes oskaks ühendusi raamatupidamisega aidata, seda nii ühenduse raamatupidamise sisseseadmisel kui ka erinevate tekkivate küsimuste korral. Lühikesed raamatupidamise alased koolitused on ühenduste jaoks vajalikud, kuid nendest ei piisa, kui organisatsioonis puudub vastav algne kompetents.

e) koolituste korraldamine (ka Tallinnast väljaspool)

Leiti, et senini korraldatud koolitustest on ühendustele palju kasu olnud, kuid vajadus erinevate kvaliteetsete koolituste järgi on jätkuvalt suur.

f) foorumi loomine/Korduma Kippuvad Küsimused sektsioon

Mitmed teemad, millega ühendused pöörduvad erinevate tugistruktuuride poole on olulised ka paljude teiste ühenduste jaoks, mistõttu leiti, et foorumi või ka Korduma Kippuvate Küsimuste sektsiooni kasutamine näiteks Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse kodulehe kõrval võiks olla abiks paljudele.

g) teave kogu Harjumaa arengusuundadest ja võimalus ise sellesse liikumisesse haakuda.

Ühendused on huvitatud panustama oma piirkonna arengusse laiemalt ja selles kaasa rääkima, kui neile seda infot vahendada ning ka arvamust küsida.

Kokkuvõte

Antud uuringu analüüsis on kokkuvõtlikult äratoodud intervjuude abil kogutud arvamused ühenduste esindajatelt nende organisatsioonide tugevuste ja nõrkade külgede kohta, arengut soodustavate ja takistavate tegurite ning koostöö kohta. Antud arvamused kajastavad intervjuudes osalenute nägemusi olukorrast konkreetsel hetkel ning ei pretendeeri absoluutsele tõele.